КНІГАРНЯ ПІСЬМЕННІКА

ЭДУАРД АКУЛІН

МАЛІТВА ВОЧ

Вершы, пераклады

Мінск
2012

УДК 821.161.3-1
ББК 84(Беи)-5
А44

«Кнігарня пісьменніка».
Серыя заснавана ў 2009 годзе.

Мастачка ***Дар'я Бунеева***

Акулін, Э.А.
А44 Малітва воч: вершы, пераклады / Эдуард Акулін; Мастачка Дар'я Бунеева.— Мінск: Медысонт, 2012. 140 с. — (Кнігарня пісьменніка; вып. 33)

ISBN 978-985-6982-67-8.

Дзеля таго, каб паразумецца з Богам, не трэба слоў, таму што Бог і ёсць Слова. Каб Господ цябе пачуў, дастаткова малітвы воч... Углядзіся ў сябе самога, каб сустрэцца з паглядам Бога...

УДК 821.161.3-1
ББК 84(Беи)-5

ISBN 978-985-6982-67-8

Эдуард Акулін — паэт, перакладчык, бард. Нарадзіўся 7 студзеня 1963 года ў вёсцы Вялікія Нямкі на Веткаўшчыне. Скончыў Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт і аспірантуру НАН Беларусі. Працаваў настаўнікам, загадчыкам філіі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча «Беларуская хатка», намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Першацвет», загадчыкам аддзела паэзіі часопіса «Полымя». Цяпер — галоўны рэдактар часопіса «Верасень», намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Дзеяслоў» а таксама намеснік старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Аўтар кніг паэзіі: «Лес дзённага асвятлення» (1988), «Пяшчота ліўня» (1990), «Крыло анёла» (1995), «Радно» (2000), «Непрычалены човен» (2003), «Вітражы» (2009), драматычнай містэрыі «На Каляды» (1996) а таксама двух песенных магнітаальбомаў: «Мая Крывія» (1995), «Як яна і я» (2000) і кампакт-дыскаў: «Напачатку была Песьня» (2003), «Песьні залатой Крывіі»(2008).

Вершы перакладаліся на ангельскую, французскую, італьянскую, украінскую, расейскую, польскую, балгарскую, славенскую, сербскую, харвацкую, літоўскую і латышскую мовы.

Лаўрэат Першага нацыянальнага фестывалю беларускай бардаўскай песні (1993).

Нацыянальны знак

Сутнаснае можа не супадаць з вонкавым, таму, чытаючы паэтычную кнігу, заўсёды думаю пра воблік таго, хто яе стварыў.

Шукаю адпаведнасць (ці неадпаведнасць!) паміж вершамі і творцам.

Гэтак жа раблю, скажам, і калі чытаю прозу або слухаю музыку, але паэзія найбольш схіляе да згаданага пошуку, бо яна — паэзія...

Паэт Эдуард Акулін у свае пяцьдзясят — на выгляд юнак — лёгкі ў хадзе, эстрадны, элегантны, аднак жа ў ягонай творчасці (пры дапусцімай меры элегантнай эстраднасці!) разумовых схем і блізка няма: усё саткана, знітавана, створана хоць і з бачнай матэрыі, але няўлоўнымі рухамі — нібыта ўзнікла само па сабе.

А гэта першая прыкмета сапраўднай паэзіі!

Творы Эдуарда Акуліна зазвычай кароткія, бываюць нават і ў адзін радок, як верш «Раман»: «Любая — шчасце маё агнягубае!»

Часам нагадваюць імгненную падрыхтоўку да стрэлу і сам стрэл:

Ніколі нічога
не позна рабіць —
жанчыну кахаць
і Радзіму любіць.
«Не позна»

Пераважна з асанансымі рыфмамі, не апісальныя (без так званай высокай прозы!) вершы Эдуарда Акуліна — трапныя, метафарычныя і па-сапраўднаму патрыятычныя.

Паэт не баіцца быць патрыятычна-пафасным, прыгожым у прамаўленні, як і не баіцца часам

згубіць дакладную рыфмоўку. Бо, як вядома, дакладная рыфмоўка — гэта яшчэ не гарантыя сапраўднай паэзіі...

Паэзія Эдуарда Акуліна — беларусацэнтрычная, але ў ягоных творах можна сустрэць імёны персанажаў грэчаскай міфалогіі — Пігмаліёна, Арфея, Афрадыту, Ясона; персанажаў біблейнай міфалогіі — Адама, Еву, Ноя, Каіна, Вараву, Іуду, Понція Пілата...

Згадваюцца і славутыя сусветныя творцы — Ду Фу, Басё, Гамер, Паганіні, Міцкевіч, Пушкін, Шапэн, Сезан, Радэн, Верлен, Гаген, Ван Гог, Лорка, Далі...

У сапраўдных паэтаў выпадковых згадак не бывае!

Сусветныя імёны, якія ўпрыгожылі сабой розныя эпохі, спатрэбіліся Эдуарду Акуліну дзеля таго, каб чытач адчуў бясконцасць беларускай культурнай прасторы — у сваёй неабсяжнасці яна прыручае і чужыя зоры!

Свецяць, вядома ж, і зоры блізкія!

Вось чаму ў сваю кнігу «Малітва воч» Эдуард Акулін увёў (бліскуча пераклаўшы!) і вершы ўкраінскіх паэтаў...

Асаблівасць яго таленту яшчэ і ў тым, што яму ў аднолькавай ступені падуладна слова — і сцэнічнае, і графічнае.

Паэт умее апавядаць; жывое слова для яго — тая ж творчасць!

За адзінаццаць год працы ў філіяле музея Максіма Багдановіча «Беларуская хатка» Эдуард Акулін правёў каля 10 000 экскурсій і паказаў больш за тысячу батлеечных спектакляў!

Яму было пра што і пра каго расказваць — і перш за ўсё пра Максіма Багдановіча, які, ужо невылечна хворы, менавіта ў гэтым доме стварыў два шэдэўры сваёй патрыятычнай лірыкі — верш «Пагоня» і паэму «Страцім-Лебедзь».

І невыпадкова кніга «Малітва воч» пачынаецца згадкай пра самы запамінальны вобраз Максіма Багдановіча:

На маланкавы кій у высі,
як манах, абапёрся страх...
У глыбінях нябёс згубіўся
Страцім-лебедзь — біблейскі птах...
«Пачатак»

І зноў жа невыпадкова паэт звяртаецца да Багдановічавай «Пагоні»:

Я на сэрцы выкаваў Пагоню!
Я пагоню ў сэрцы пасяліў...
І цяпер у сэрцы маім звоняць
шчыт аб меч — аж пыркі ад крыві...
«Жыві!»

Максім Багдановіч — гэта скразная тэма паэзіі Эдуарда Акуліна!

Дастаткова прачытаць вершы «Ткачы», «Сердалікавы ранак», «Я хацеў бы...», «Кроў Хрыста», «Было...» — і вы зразумееце, што гэта так!

У трагічнай песні Максіма Багдановіча Эдуард Акулін адчуў моц беларускага духу і ў сваім ранейшым творы акрапаэме «Шлях да Радзімы» стварыў аптымістычную формулу нацыянальнага існавання:

Завершан круг, ды не закончан рух,
І там, дзе мы знікаем для Сусвету,
Аднойчы нараджаецца наш Дух
У вершах найгаротнага з паэтаў...

Так, Эдуард Акулін — анёл з выгляду, аднак мае характар зубра!

Цвёрды характар — у адстойванні беларускага слова, і, не сумняваюся, характар мяккі — у сямейных адносінах...

Паэт нарадзіўся ў веткаўскай вёсцы Вялікія Нямкі, што на правым беразе Бесядзі, — і ў гэтай вёсцы, і ў гэтай рацэ бачыцца тое, што звычайна называюць жывучасцю, вынослівасцю, ці нават нязломнасцю...

Не, не згіне беларускі свет, і мы не згінем, бо мы з той зямлі, якая нягледзячы ні на што, усё ж такі не аддае на загубу карані свайго духу!

Я бачыў вёску Вялікія Нямкі, быў у школе, у якой вучыўся Эдуард, пазнаёміўся з яго настаўнікам Пятром Паўлавічам Раманавым.

Спадар Пятро выкладаў родную мову і літаратуру і менавіта ён першы пахваліў свайго вучня за верш складзены па-беларуску!

А было гэта тады (нагадаю!), калі ўсеахопна панавала тэорыя аб гістарычнай супольнасці «савецкі народ», мовай якога, вядома ж, у бліжэйшым будучым (ну, так гадоў праз дваццаць-трыццаць!) павінна была канчаткова стаць расійская!

Такі падыход асабліва старанна ўкараняўся ў Беларусі, і ў выніку месца беларускай мове амаль не засталося...

Як, дарэчы, і цяпер...

І вось тады, у той час, і школьніку, які пачынаў пісаць па-беларуску, і настаўніку, які хваліў яго за беларускае, — неабходна было мець у душы высокі нацыянальны знак!

Дзякуй Богу, што так і было...

Дзякуй Богу, што так і ёсць...

У 1980 годзе Эдуард Акулін, студэнт Гомельскага ўніверсітэта, напісаў сваю першую песню (зноў жа па-беларуску!) і ў тым жа годзе заснаваў першы айчынны рок-гурт «Баскі».

І вось з таго часу стварэнне песень літаральна захапіла паэта, музыка дала слову новае гучанне, і, незаўважна для самога сябе Эдуард Акулін стаў паэтам-бардам з «гітарным крылом за плячыма» і менавіта ў гэтай якасці здабыў сабе шырокую вядомасць.

Знаўцы гітарнай паэзіі слушна лічаць яго заснавальнікам беларускай аўтарскай песні!

Трэба сказаць, што яго музычныя творы падабаюцца моладзі, вучні гімназій і каледжаў выконваюць іх на сваіх канцэртах; аднойчы я быў сведкам таго, як у Менску вулічны музыка-студэнт натхнёна спяваў адну з акулінскіх песень, каб зарабіць сабе на хлеб...

Самому ж барду ўласціва крэда купалаўскага Гусляра — не спяваць дагодліва-лісліва, бо «гуслям... не пішуць законаў...».

Таму ягоныя музычныя творы непадуладныя камерцыйнай выгадзе, яны служаць вялікай і заўсёды небяспечнай беларускай ідэі!

Як, напрыклад, выдатная песня «Янка Купала»!

Яна міжволі прымушае згадаць аднайменны твор Уладзіміра Някляева на музыку Уладзіміра Будніка. Трэба прызнаць: лепшых песень пра народнага песняра, чым гэтыя, у нас няма...

Песенныя тэксты Эдуард Акулін зрэдзьчас уключае ў свае кнігі, і яны, застаўшыся без мелодыі і вакалу, не губляюць паэтычнай глыбіні...

А ў тым, што паэтычны свет Эдуарда Акуліна папраўдзе не мае дна, можна пераканацца, прачытаўшы адзін з маіх любімых твораў у гэтай кнізе — верш «Ной».

Сорак раз пасылаў сякеру
у сваты да сырых камлёў
і каўчэг будаваў свой з веры,
што ўратуе жыццё Любоў.

Давяраўся, як брату, зверу,
з птушкай раіўся, як з сястрой,
і каўчэг будаваў свой з веры
у Гасподняе слова Ной.

Моўчкі зносіў людскія кпіны:
— Дзе ты плаваць сабраўся, Ной?
І ў каўчэг запрашаў расліны,
як паломнікаў, на пастой.

Перамогшы ў вайне з Патопам,
здзейсніў Госпадаў запавет...
І — ужо не з нуля, а з Ноя
нарадзіўся нанова свет!

Былі такія ж цудоўныя вершы і ў кнізе з трагічным лёсам «Радно», наклад якой у 2000 годзе быў цалкам знішчаны яшчэ ў друкарні (ацалела толькі 10 сігнальных паасобнікаў!).

За што знішчылі, спытаеце?

За бязмежную любоў да Беларусі яе аўтара.

Такі лёс «Радна»...

А які лёс чакае гэтае выданне, разлічанае на чытацкую ўвагу разумных людзей, на адкрытыя нацыянальныя душы?

Лёс біблейскіх аліў...

Лёс глыбіні сярод глыбіняў...

Лёс цымбальнага слова...

Леанід Дранько-Майсюк.
2 лістапада 2012 г., пятніца, 14 г. 38 хв.; Менск.

МАЎЧАННЕ ГОСПАДА

...Крыж — у Бога, а нож — у Смерці,
а душа — у мяне баліць.
Як жагнаюся, дык у сэрцы
крыж аб нож серабром звініць...

Пачатак

На маланкавы кій у высі,
як манах, абапёрся страх...
У глыбінях нябёс згубіўся
Страцім-лебедзь — біблейскі птах.

А сусвет, як алтар, свяціўся,
глухлі гукі ў начной цішы.
Бог самому сабе маліўся
за ратунак сляпой душы.

Абуджала зямлю прадвесне,
прачыналася маладосць...
А вярнулася толькі Песня,
як пачатак таго, што ёсць.

Дарога ў рай

З навагодняга перадзім'я,
проста з казкі, з калядных сноў
ты з'явілася, як багіня,
і сказала: «Я ёсць Любоў».

І грахоўны, нібыта Каін,
я глядзеў на цябе скрозь сон,
і біблейскія бачыў далі,
і руно, што шукаў Ясон...

Песню песняў табе складаў я
сорак доўгіх, халодных зім.
Наўзамен ты душу ў Граалі
падала мне, сказаўшы: «Пі!»...

Я забыўся адкуль і хто я,
мне адкрыўся анёльскі край,
бо нарэшце спазнаў якое —
пачуццё па дарозе ў рай...

Нестае...

Мне твае нестае рукі
і у песнях гартаннай высі.
Нашы лёсы, як дзве ракі,
што ў адзін вадаспад зліліся.

На хвіліну, на плыткі міг,
як зліваюцца Бога слёзы...

Як жа мне нестае тваіх —
воч — нявыплаканых нябёсаў.

На адлегласці

На адлегласць вясла
паміж намі Дзісна…
Мы з табою —
дзве супрацьлегласці.

На адлегласць крыла
паміж намі скала.
Мы з табою —
дзве непазбегласці.

На адлегласці сну
мы згубілі вясну.
Мы кахаем з табой
на адлегласці.

Музыка

У сон мой штоночы вяртаюцца гукі,
што колісь даўно засялялі пакой.
Як чайкі галодныя, кружацца рукі
над скрыпкай, нібы над світальнай ракой.

Было чысціні аднаму — аж замнога,
і музыка Вердзі і чайкі ўначы…
І болей у цэлым Сусвеце нічога,
акром сумнай скрыпкі на боскім плячы.

Паганіні

Вочы майстра — сляпыя пальцы —
па вяках пракладаюць шлях.
Ды чамусьці аб струны раніцца
да крыві найчасцей душа.

Як самому з сабою справіцца?
Па анёлу на дзве рукі...
Калі пальцы, як свечкі, плавяцца —
слёзы просяцца ў жабракі.

Падпілоўвала здрада хіжая,
падпільноўвала кожны крок...
Тройчы ўмёршы, ніхто не выжыў шчэ,
нават Бог. Паганіні змог.

Услед

Неба ноччу — зыбучае золата —
так і смокча маю душу...
Не ўратуюся кавай молатай,
вершагрэшнік — зноў саграшу.

У імгненне паўночнай вусцішы,
калі з неба анёл глядзіць,
адпускаю душу-распусніцу
мілажаласціну прасіць...

Словаблудная, несуцешная,
будзе плакаць душа і пець,
і у рай — на святло бязмежнае —
за анёлам услед ляцець.

Лета

Стамлёным касцом у лузе
ля вогнішча цень змарыўся.
Воз сена на мокрым пузе
паўзе па начным гасцінцы.

Прасцяг апусцеў дазвання —
ні шолаху ў ім, ні зыку.
І раптам — як гімн каханню —
гартаннае рэха крыку.

На хмары духмянай сена
каханкі дасталі зорак...
І там — на краі Сусвету —
заснулі, як два анёлы.

Мара

Патануць у адрыне з сенам
і пражыць там да ста гадоў...
Размаўляць пра жыццё з Верленам,
маладое п'ючы віно.

Прачынацца у іншым свеце —
хоць на поўні — там лепш за ўсё...
І сыры на сняданак есці,
маладое п'ючы віно.

Не вяртацца на ноч дадому.
Жабраку падарыць мільён...
Вершы Богу чытаць з амбона,
як калісьці любіў Війён...

Стрэл

Бы снег у снежні —
баюся жыць...
Лятуць алені,
а стрэл маўчыць.

Знікаюць рогі
за небасхіл.
Блакітнавокі
глыбее вір.

Душу, як камень,
гукае дно...
Так помсціць памяць.
Так плача Бог.

Арда

Вользе Іпатавай

У чужынцаў — звычка такая —
за сабою паліць масты.
Як разгублена вол рыкае,
як дрыжаць між павекаў ксты...

А дымы над бязмежным краем
працінаюць стрэл спічакі...
Гэта Бог за грахі карае
вузкавокі, як крымчакі.

Твар Іуды між хмар лунае,
упіліся ў душу цвікі.
Сонца-шчыт у руках Мамая
не заходзіць аж тры вякі...

Не змазолелі ў кроў калені,
не прадалі душу ў ярмо.
Спакон веку свабоду мелі
і сягоння не аддамо!

Праклён

Ані сцягу ў цябе, ні герба...
Як, скажы, мне цябе пазнаць?
Па буслах у глыбокім небе,
па чарнобыльскіх хутарах?..

Нават Бог ад цябе адрокся
і сышоў за Дняпром услед...
Азірнуся ў сябе — там восень,
як павешаны інсургент.

Там шалее ўсю ноч залева,
жалуды, нібы град, звіняць.
Прытуліўшы жыццё да дрэва,
касінеры пад дубам спяць.

Ані сцягу у іх, ні герба,
ані Бога у іх, ні неба,
толькі восеньскі мёртвы сон...

Беларусь — гэта твой праклён!..

Новы шлях

Дзень, як снег, што ўначы прысніўся,
а на золку ў вакне відзён...
Пагаліўся — як павініўся
перад плоймай наступных дзён.

А зіма замяла дарогі,
апусціўшы нябёс прасцяг,
ды за ноч падраслі парогі,
і згубіўся знаёмы шлях.

У жыццё, бы ў сумёт, зарыўся —
ажно бела з жуды ў вачах...
Пагаліўся — лепш памаліўся б,
выбіраючы новы шлях.

Ніцма

Перад лікам
святой бажніцы
кленчу ніцма,
Айца малю:
— Божа літасны,
до гнявіцца...
Жыватворнаю
Плашчаніцай
ахіні
Беларусь
маю.

Ткачы

І тчэ забыўшыся рука...
М. Багдановіч

Пакліканыя Голасам з вышынь
на месячным развесненым утоку
ткуць словы закаханыя ткачы,
каб Той, хто клікаў — радваўся звысоку.

Літую нітку з срэбраных аблок
снуюць у кроў параненыя рукі,
ды ні адзін прымусіць з іх не змог
душу адмовіцца ад рабскае прынукі...

І тчэцца верш з чырвонага радка,
як шлях-рушнік да боскага парога...
І тчэцца боль — ад церняў да «Вянка».
І тчэцца Бог... Дакладней — вера ў Бога.

Кактэбель

Мора ў палоне гор.
Сонца ў аблозе хмар.
Звонкіх цыкадаў хор.
Мліва спакусных мар.

Шэпт закаханых хваль.
Перліна ззяе з дна.
У Карадаг-грааль
Бог нацадзіў віна...

Пра вінаградны хмель
вуснаў тваіх пішу...
Залатабрамскі цень
пазалаціў душу.

Максіміляну Валошыну

Бессонница. Гомер. Тугие паруса.
Я список кораблей прочел до середины...
Восіп Мандэльштам

Высока жыў, у неба улюбёны,
паэт, мастак, бадзяга-пілігрым...
Аблокі, як самотныя анёлы,
схіліліся над профілем тваім.

На дом-каўчэг то бела, то чырвона
за валам вал накочваў хвалі час.
На брудэршафт п'ючы з самім Харонам,
не проста узысці на Мон Парнас.

Што Мон Парнас? На Карадаг хімерны
бяскрыламу сцягу не пратаптаць.
Спіс караблёў, пазычаны ў Гамера,
да кропкі памінальнай дачытаць...

Сердалікавы ранак

Палову спякотнага паўднёвага ранку
змарнаваў на сердалікавых прыісках.
Седзячы на мулкім узмежку прыбоя,
старанна прасейваў скрозь пальцы
размаітае пясчанае мліва
у надзеі знайсці хоць адзін
сонечны каменьчык.
Марна.
Увесь свой «залаты запас»
мора калісьці без шкадавання
падарыла Максіму з Клавай,
бо яны былі
закаханыя...

Ерась

У непрагляднай цемрадзі Сусвету
жыў-быў Гасподзь і ўсе, хто перад ім:
філосафы, вандроўнікі, паэты
і вечны Зніч, і хуткаплынны дым...

Жыў Ной, не прадчуваючы патопу,
Марыя, што любіла галубоў...
Максім, не абцяжараны хваробай,
старая Смерць і юная Любоў.

Яны жылі, яны шукалі шчасця
хто на крыжы, а хто у шалашы, —
цвікамі праціnaючы запясці
для пірсінгу не цела, а душы...

У непрагляднай цемрадзі Сусвету,
у непраходнай памяці-глушы.

Саракавіны

Светлай памяці цёткі Таццяны

Як ты любіла рэчку!
Вось і заснула ў ёй...
Перацякае ў вечнасць
Бесядзь тваёй душой.

Перацякае ў слёзы
тых, хто цябе любіў.
Як жа сцюдзёна ў восень
спаць у рачной глыбі...

На плашчаніцу плёсу
барвы губляе клён.
Сохне пачына лёсу.
Плача ў чаўне Харон.

Рэха

«На дне світання
дрэмле сонца дня...»
Сцвярджаў калісьці
словабог Ду Фу.

«На дне кахання», —
трызню рэхам я,
а што на дне —
успомніць не магу.

Сняжынка і вятрак

Кропля горкая, як слязіна,
кропля лёгкая, як душа,
дажыла да часіны зімняй,
каб сняжынкаю стаць няўзнак.

То напэўна жыццёвы вырак,
або нейкі таемны знак,
апрануўшы ў завею крылы,
над жарствой узляцеў вятрак.

Раздзіраючы неба скрыпам,
засяваючы страхам дол,
не ляцеў, а па хмарах клыпаў,
як знямоглы стары анёл.

Як сляпы звар'яцелы рыцар
на шляху з летуценных мар...
А з зямлі выглядала — быццам
заблудзіўся ў начы Ікар.

Грэшнік

Хай за гэта мяне караюць,
хай за праўду распнуць, і ўсё ж —
заміж крыжа ў душы хаваю,
як Варава, халодны нож.

Абвіла, як змяя, дарога,
дні згарчэлі на лебяду.
Не з крыжом, а з нажом да Бога
на паклон у царкву іду...

Крыж — у Бога, а нож — у Смерці,
а душа — у мяне баліць.
Як жагнаюся, дык у сэрцы
крыж аб нож серабром звініць.

У Кракаве

У сэрцы каменным Вавеля,
дзе спіць паспаліты час, —
імшу па спачылых правілі,
нібы адпявалі нас.

Нібы адпявалі вольніцу,
што колісь у нас была.
На кожнай труне па конніку —
цярэбіць крывіцкі шлях...

Ад славы былой Ягайлавай
да Слова, што сніць Адам...
Пагоня б'е ў сэрца Вавелю,
а душы крывавіць нам!

Паэзія

Не хлебам, а небам
паэты жывуць...
Ім пёры анёлы
з аблокаў скубуць.

Яны тыя пёры
макаюць у кроў...
І д'яблу душу
прадаюць... за Любоў!

Настальгія

Убачу цябе, і імгненна
балець галава пачынае...
З душы, як з майстэрні Гагена,
выходзіць журба маладая.

Ты вусны сціскаеш манерна,
у поглядзе сум тэатральны.
Я думаў — каханне памерла,
яно ж затаіла дыханне...

Ластаўка

Ці то Вялікдзень, ці Раство,
ці проста дзень будзённы, шэры —
паэтаў вабіць Хараство,
як матылькоў — святло Венеры.

І я адчуў, як ува мне
настрой прачнуўся элегічны,
як з Вашых вуснаў слова «не»
зляцела ластаўкай арфічнай.

І крылы склала за радком
мной ненапісанага верша, —
пацалаванаю крадком
радзімкай з Вашае усмешкі...

Каханне

Сляпы, як Гамер перад Словам,
Бетховен — у скрыпце маўчання, —
я слепнуць і глухнуць гатовы,
згадаўшы цябе, — ад Кахання.

Тады і жыву праважна,
хай гэта гучыць ерэтычна, —
калі з глыбіні далікажнай
п'ю чысты твой голас крынічны.

Не п'ю, а па кроплі смакую
і, як ад прычасця, хмялею.
І кожны уздых твой цалую,
як лебедзь начную лілею.

Даравание

Стаючы паміж дзвюх дарогаў,
выбіраю не рай, а грэх.
Я прашу даравання ў Бога, —
толькі бачу вочы твае...

Ночы ў сноў адняла трывога,
перарваўся анёльскі спеў.
Я прашу даравання ў Бога, —
толькі бачу вусны твае...

Праклінаючы ў думках злога,
у пустой, як душа, царкве
я прашу даравання ў Бога, —
толькі бачу грудзі твае...

Прынікаючы да нічога,
у сляпой, як сусвет, журбе
я прашу даравання ў Бога, —
я прашу дараваць цябе...

Здрада?..

Паўднёвае сонца — віном...
А там дзе віно — там спакуса.
Пажар з глыбіні залатой
агнём аблізаў твае вусны.

Бы сэрца маё апаліў
сам д'ябал атручаным трункам.
Я з келіха сонца адпіў
са смакам твайго пацалунка...

Са смакам біблейскіх аліў
з галін Гефсіманскага саду.
Я з келіха сонца адпіў...
Хіба гэта лічыцца здрадай?

Я хацеў бы...

Я хацеў бы спаткацца з Вамі,
як з прынцэсай набожны паж,
каб да ранку чытаць на памяць
Ваша цела, як «Ойча наш»...

Я хацеў бы, згубіўшы галаў,
заблудзіцца ў начным бары,
каб на золку Ваш сонны голас,
як у птушкі, сарваўся ў крык...

Я хацеў бы... Хачу нямнога —
Вас на рай абмяняць у Бога.

Святая ноч

Сляпіла ноч
улоннаю цямрэчай
Марыі,
што збіралася радзіць...
Бог, не суроч
не сам сябе,
не Вечнасць,
якой твой лёс належыць,
запалі
над Бэтлеемам
зорную лампаду.
Цябе чакае ясельны каўчэг...
Святая ноч.
Валоў рахманых статак
тры пастушкі
збіраюць на начлег.

Лён

Ахвярую Алесю Бяляцкаму

Мне прыснілася сёння Доля,
запаветны, як Слова, сон.
Мы з Сысом у нябёсным полі
разам жалі блакітны лён.

Разам жалі, ды раптам серпам
я адцяў галаву вужу,
і цярновыя слёзы свербам
разарвалі маю душу.

Я заплакаў з такім адчаем
на які толькі ў сненні змог,
як па брату забітым Каін,
як Пілат ля Хрыстовых ног...

І сказаў мне на гэта Толя:
— Плачаш, — значыць грахом жывеш...
Вуж скрываўлены ў белым полі —
гэта мой развітальны верш.

І замоўк. І пайшоў няспешна,
аж пакуль між аблок не знік.
Над вужом, над забітым вершам
лён гайдаўся, як сіні німб.

Нота До

На досвітку,
калі заснуць лілеі,
жаданне прачынаецца тваё,
праслізгвае у вуха
юркім змеем,
сляпое сэрца
ранячы маё.
— Ты мой Радэн,
ляпі з мяне, што хочаш...
Я — гліна паслухмяная твая.
Вазьмі душу,
пакінь мне толькі вочы,
каб бачыць,
як на лютні летняй ночы
Арфей іграе.
Лютня — гэта я.
Дакладней музыка,
што ў лютню заляцела,
як пліска,
пераблытаўшы гняздо...
Вазьмі мяне,
вазьмі душу — не цела.
Пачні ад нізу —
з першай ноты До.

Раман

Любая — шчасце маё агнягубае!

Яблыня

У яблыні — ранімая душа.
Калі салавей ёй здрадзіць —
туман прыпаўзе з лаўжа
хаўтуры кахання ладзіць…

Па яблыку ў яблыні слёзы
спадаюць у жвір нябёсаў.

Кроў Хрыста

На каменных каленях стодаў,
на дрыжачых руках Каіна,
у вар'яцкім паглядзе Ірада,
на святой Плашчаніцы,
у разорах «Слова аб палку Ігаравым»,
на прасцінах згвалтаванай Рагнеды,
на штандарах Вітаўта Вялікага,
на вусцішы Варфаламееўскай начы,
на амбоне Сафіі Полацкай,
у снах Кастуся Каліноўскага,
на падушцы Максіма Багдановіча,
у зялёных жылах вінаградніка,
на пагонах Гітлера і Сталіна,
на кашулі Джона Ленана,
у кропельніцах чарнобыльскіх хоспісаў —
кроў Хрыста,
кроў Хрыста,
кроў Хрыста.

Крылакрыж

Углядаюся ў вір нябёсаў —
колькі там патанула крыл
тых, хто трызніў аб Беларусі,
тых, хто йшоў за яе на крыж.

Углядаюся ў вочы Бога
сорак летаў і сорак зім.
Лес цярновы — мая дарога.
Лёс цярновы — твой шлях, Максім.

Углядаюся — патанаю
у слязіне з Господніх воч.
Па зламаным крыле Купалы
кроў сцякае, як знічка ў ноч...

Хто сказаў вам, што ў Палесціне
Еўфрасіння свой рай знайшла?
Над Сафійкай у звонкай сіні
крыж вартуе яе душа.

Хараство

У Хараства — няма паста.
Каханне зрэдку галадае...
Як Палесціна без Хрыста,
што ў Іардан свой сум хавае.

Для Хараства няма падстаў
адмовай д'яблу лёс лагодзіць,
не марна ж праведнік Адам
спазнання дрэва абясплодзіў.

У Хараства — няма маста
паміж нябёсамі й зямлёю,
бо Хараство — жыцця жарства,
якой Гасподзь у Вільню ходзіць.

Ноч Шапэна

Ліліся, як ноты, хвіліны
начы, што прыдумаў Шапэн.
Я думаць аб ёй не павінны,
я помніць аб ёй не павінны.
Ад музыкі пух салаўіны
застаўся на поўнях кален...

На сподзе світальнай гадзіны,
на дне тваіх польскіх вачэй
застаўся мне сум салаўіны...
Я думаць аб ім не павінны,
я помніць аб ім не павінны, —
не думаць, не помніць лягчэй.

Аб спаленых вуснах палынных,
аб сонечных смочках вербен
я думаць павек не павінны,
я помніць павек не павінны,
калі мне дазволіць Шапэн...

Здзічэлы сад

Здзічэлы сад, як племя іудзеяў,
насуперак асенняй Кабале
у свет, як у пустэчу, па надзею
пайшоў з цярноўнікам-Майсеем на чале.

Сляпым паглядам молячы абсягі,
карэннямі абмацваючы дол,
брыдуць скрозь восень яблыні-бадзягі,
сузор'і яблык сеючы наўкол.

І на мяжы адчайнае знямогі,
спаймаўшы ў кроны віфліемскі дым,
пераржагнуўся тройчы на дарогу
здзічэлы сад і стаўся залатым.

Прыгожая

Прыгожая жанчына побач —
Я забываю пра сям'ю...
Леанід Дранько-Майсюк

Прыгожая жанчына побач —
я забываю пра усё...
Як чмель, адчуўшы мёду слодыч,
як закаханы ў верш Басё.

Прыгожая жанчына — гэта
нам рай дарованы зямны.
Крыло — паднебнае паэта,
прадмова — біблій Скарыны.

Пігмаліён табою мроіў
і Саламон — паэтаў цар.
У гонар твой пілі з пантофля
Міцкевіч, Пушкін і Кабзар...

Ліліт, Лаура, Маргарыта —
якая розніца, калі
на выгляд ты, як Афрадыта,
з цябе пісаў свой лёс Далі...

Прыгожая жанчына... Божа,
навошта ты яе стварыў?

Каб зразумеў мужчына кожны
дзеля чаго на свеце жыў..

Паміж

Сусвет, як жорны,
перамеле ўсіх
на зорны пыл,
на мліва-пацяруху.
Сусвет — як жорны...
Бог-млынар адзін,
заўжды адзін
між Вечнасцю і Скрухай.

Малітвашлях

Паміж Верай і Богам —
шлях у сорак гадоў...
Шлях у людзі — з нікога.
Шлях з граху — у Любоў.

Між крыжом і Галгофай
шлях, як вечнасць, даўгі.
Выкупленне Самога
прад сабой за даўгі.

Вызваленне Самога
ад сябе за грахі
і свае, і людскія,
што былі і што ёсць...
О Гасподзь, не пакінь нас!
Не пакінь нас, Гасподзь,
у пустыні бязвер'я,
у аблозе грахоў...

Сёння, прысна й навекі
мы — пясок, Ты — Любоў.

Маўчанне Госпада

Перад брамай у храм Божы
збянтэжана адключаю далькажык,
каб нават слабой вібрацыяй
не патрывожыць
маўчанне Госпада,
не парушыць
урачыстую цішу Веры.

Жыві!

Я на сэрцы выкаваў Пагоню!
Я Пагоню ў сэрцы пасяліў...
І цяпер у сэрцы маім звоняць
шчыт аб меч — аж пырскі ад крыві.

Дзень і ноч, каб мовы не пазбыўся!
Дзень і ноч, каб Край свой не прадаў!
Дзень і ноч, каб слухаў і маліўся,
як на звон Сафійкі Манамах.

Я на сэрцы выкаваў Пагоню,
і душа зайшлася ад Любві,
як крывёй у Ялце Багдановіч,
выдыхнуўшы Смерці ў твар: — Жыві!

Просьба

О Леафан,
падводны цар,
нямы дазорца акіяна,
глыні мой сон,
бо з ім я сам,
жыву у нераце падману.
Мой сон глыні
і ляж на дно,
як глыбіня сярод глыбіняў,
засні на Вечнасць,
мо тады
мяне той страшны сон пакіне,
што я адзін,
што ў цемры я,
а тая цемра — лона маці,
а маці тая — не мая,
мяне не хоча нараджаць... I
я ненароджаны жыву
адзін у бездані Сусвету
і плачу я,
і я плыву,
як Ной,
згубіўшы ў моры мэту...
О Леафан,
падводны цар,
глыні мой сон
і кань у Лету.

Назіркам

Так хутка дні мінаюць,
не паспяваю жыць...
Галоднымі ваўкамі —
Смерць назіркам бяжыць.

Не так

Нешта у свеце гэтым не так...
Храм разбурылі — зрабілі вятрак.
І з той пары у наіўных людзей —
вечар без хлеба і дзень без надзей.

Жыве Беларусь!

Братам па пяру і крыві ахвярую

Насуперак грозным тыранам,
насуперак Злу і Мане
жывем не ў балотным тумане,
жывем не ў сляпым табуне...

Жывем, як Купала і Колас
калісь загадалі нам жыць...
Жывем без аглядкі на голас,
што зранку да ночы сіпіць:

— Прадайце Радзіму і Мову,
аддайце на здзек прыбышу
і Бога, і роднае Слова...
Прадайце святую Душу...

Я — бог, бо я ўладу вяршу!..

І нехта з нашчадкаў Іуды,
хто страхам і здрадаю жыў,
спаймаўся на д'яблаву вуду,
душу у ламбард залажыў,

не згледзеўшы нават, што цэннік
ад часу Пілата ўсё той —
трыццатнік — за брата, хоць геній,
хоць зеўрае лоб пустатой...

Ды, дзякаваць Богу, ёсць Людзі,
якіх не прадаць, не купіць,
чый Дух не скарыўся аблудзе,
каго — ні разбіць, ні спыніць!

Дык станем, браты мае й сёстры,
у шчыры і шчыльны хаўрус
і так, як Малітву, — узнёсла
прамовім: — Жыве Беларусь!

22 кастрычніка 2006 г.

ДАРАВАННЕ КАІНА

...Мы паслізнуліся на выстылым карнізе,
Не давяршыўшы дум... На строме сноў.
Бо час — не наш.
Таму на ўласнай трызне
Мы п'ем віно з уласных чарапоў...

Аляксандр Яравы

Паўло Філіповіч

Манамах

Дзівіўся з вежы
На цёмны бор.
Там след мядзведжы
І воўчы хор.

Рыкаюць туры
Здалечыні,
А дуб пахмурны
Каўтае дні.

Глядзі і дзіду
Бяры хутчэй,
Рэй сакаліны
Пускай з плячэй.

З бычынай шыі,
Бы камень, крык.
Не Візантыя, —
Да стэпу звык.

З жалезнай скурай
І дух цвярдзей —

На рогі тура
Не пападзе.

О, Манамаша!
Не навучай,
Што шчасце наша —
Пакора й рай.

У шызы попел
Адыдзе мніх,
А дзіда й сокал —
Заўжды ўдваіх!

Грыміць адвага
На ўсе вякі —
Той крык варага,
Той рух рукі!

1923

Дзмітро Паўлычка

Дзве дзяржаўныя мовы

Я знаю дзесяць моў, ды толькі за адную,
як баявік памру! У ёй наш дух жыве,
мяне і мой народ ад здрады ён ратуе,
без роздуму памру, як скажуць, за яе.

Бо мова — то не гук, а думка непакорных,
зярнятка, што дае нам неба у пасаг.
Таму й малолі нас расейцаў хіжых жорны,
каб не памёр у нас пакорны, чорны раб.

Я вам скажу, браты, пад бой чужых курантаў,
што з дзвюх дзяржаўных моў —
дарога ў смерць адна;
Нас вынішчуць рабы, што ў нас, як акупанты,
жывуць і мову п'юць, як п'яніцы, да дна.

Пярэварацень рад пісаць універсалы...
З чужых плячэй насі кашулю, дабрадзей,
Ты хочаш, каб цябе за тое шанавалі,
што двухязыкі ты, як падкалодны змей.

Народ, Радзіма, Бог — табе ўсё ні да чога!
Патопча ўсё й паб'е шавіністычны шал...
Таму я і прашу і Пушкіна, й Талстога:
Прыйдзіце, каб адняць двухмоўнасці кінжал!

Мікола Сом

* * *

Я дома. Раптам сярод ночы
Прыйду, як госць ва ўласны сон,
Плыву не ў чоўне я, а ў ночвах
На хвалях залацістых дзён.

А маці мне крычыць пагрозліва:
«Утопішся — ой, буду біць!»
Шкада, цяплей не стане возера,
Калі ў ім сонца утапіць...

А сонца ўжо бяжыць па выгане
А потым — зноў на глыбіню,
(За тое, кажуць, з неба выгнана,
што любіць грэшную зямлю).

Плыву. І залатымі вёсламі
Гайдаю ў сне світанак свой...
То хмурны — нібы неба восенню.
То светлы — нібы дзень вясной.

Станіслаў Цяльнюк

Галілей

О страшны міг, о міг ганебны,
Калі вялікі Галілей,
Упаў, няшчасны, на калені,
Каб адракціся ад ідэй.

І святкавалі кардыналы,
І не хавалі шчасця слёз,
Бо вось жа зноў зямля стаяла,
А не кружляла між нябёс!

І усклікалі кардыналы:
Накрылі чортава кубло!...
А вучні генія рыдалі,
А вучням сорамна было.

І ўсё ж адзін між іх быў рады.
І ён трызвоніў між людзей,
Што геній, бач, пайшоў на здраду,
Што, бач, прадаўся Галілей.

«Чаму ж вы кажаце — ён геній!?
Чаму ж гаворыце — тытан?

Адрокся ж! Вось ён — на каленях,
І не мудрэц, а шарлатан.

От я — не ў прыклад Галілею!
Хай бы мяне судзіў канклаў,
Ды я згарэў бы за ідэю,
А на калені б я не стаў».

А людзі слухалі й маўчалі,
А людзі думалі ў той міг…
А вось зямлі, як воз, крактала,
Ніхто не мог зямлю спыніць!

А вучань той?.. Няведма дзе ён.
Які з яго там ерэтык?
Каб хоць была ў яго ідэя,—
Бо ўсё, што меў ён — быў язык.

Ён марна марыў пра нятленнасць,
І славу генія ў вяках, —
Бо век чужым прашвэндаў ценем,
І рупарам няўласных слоў.

А Галілею, як прызнацца,
(Без пахвальбы перадусім),
Было ад чога адракацца,
А гэта дадзена не ўсім!

Іван Драч

* * *

Пахавайце мяне ў Цялежынцах,
Дзе бяссмертнікам лог цвіце,
Дзе лясы ад красы кунежацца
І дзе Роська, мой Сцікс, плыве.

Пахавайце мяне ў Цялежынцах —
Не люблю я сталічны тлум.
У Цялежынцах ноч мярэжыцца
У сяйве летуценных дум.

У Цялежынцах свет мой плешчыцца,
Спеў вады, пералівы слоў.
Птушка ў небе і звер на лежбішчы
Мяне прагнуць там сто вякоў.

Мкне ракета, каня бянтэжачы,—
У чаканні нямым зямля.
Пахавайце мяне ў Цялежынцах.
Не памру там ніколі я…

Мікола Вінграноўскі

* * *

Хадземце ў сад. Я пакажу вам сад.
Дзе на каленях яблынь дрэмле вецер.
А згорблены чумацкі небаспад
Высвечвае вясёлкавую квецень.

Я пакажу вам слівы на сучках,
Настроміліся, падаючы моўчкі.
Сціскае груша ў жоўтых кулачках
Крутога сонца смачныя жаўточкі.

Салодка спіць у полі пад снапом
Жняя ружовашчокая — заранка.
І шэпча ціша сонным языком
Сівому саду песню-калыханку.

То кажаны. То кажановы лад
Звініць журліва ў сонных струнах ночы...
Хадземце ў сад. Я пакажу вам сад,
Яго душы нявыспаныя вочы.

Васіль Стус

* * *

Гарыць сасна — ад нізу да гары.
Гарыць сасна — чырвона-чорнагрывы
дым па-над гаем. Ой, і нешчасліва
ты, чарнабрыва Галю, чарнабры...
— Каханенькія! Хопіць! Адпусціце!
Галосіць Галя, крыкам прамаўляе,
а полымя абдымкі расхінае,
а пан-Гасподзь — глядзіць сабе й маўчыць.
Прывязана касою да сасны
бялее, быццам лебедзь, белацела.
П'юць казакі, а неба як знямела,
а ад зямлі — чырвоныя кастры.
— О любыя, малю вас адпусціць
да хатачкі, да роднае матулі, —
зайшлася плачам — ды ніхто не чуе,—
адно сасна так вусцішна трашчыць.
Гарыць сасна — ад нізу да гары,
сасна палае — ад гары да нізу,
Пан Бог ідзе. Цалуй Гасподню рызу,
ой, чарнабрыва Галю, чарнабры...
Святая Ганна, выбачай мяне,
што ў тым агні, як свечачка, згарэла...
О, як жа бела бель твая балела.
О, як бялела болем тая бель!

Пятро Засэнка

* * *

Прыйшлося Ўкраіне ляцець без крыла,
Нацэлена ў лоб ёй руля...
Тады яна песню на «ой» пачала,
Нібы ёй пад сэрцам кальнула.

«Ой, Божа...», «Ой, маці...»,
«Ой, выйду на шлях»,
« Ой, гора той чайцы-нябозе...»
Ой, колькі тых «ой» прастагнана ў вяках
На той украінскай дарозе.

Казак у Стамбуле ў аблічча пашы
Спяваў хваласпевы ўхвальна.
Хоць ойканне ў неба злятала з душы,
Як цела трымцела на палі.

І песню пра Грыца, ў якой знемагла
Душа украінкі ў каханні,
Чурай з набалелага «ой» пачала —
Бы кінулі ў памяць камень.

Дзяржаву-нязграбу на ўласным гарбе
Цягнула даярка-маці,
«Ой, гора нам гора»,— шаптала сабе,
спявала, каб не стагнаці.

А думачку кожную, слоўца ці склад
Чужынцаў тапталі ногі...
У песні айчыннай — самотны пагляд,
Нібы на старой іконе.

Ніхто ёй катоўні і вырак, і лёс,
Плыве, як Дняпро шматводны,
Шугае, як хваля, да золкіх нябёс,
А грэецца ў сэрцы народным.

І ўсё гэта спадчынай сталася мне,
Журба — як турма-няволя.
На «ой» пачынаюцца песні мае,
Яны з украінскага болю.

Раман Лубкіўскі

Квазімода

Івану Драчу

Памрэш, загінеш, як палітык годна,
Калі мы ў чыне вырасцем святым,
Храм дабудуем свой. А Квазімода —
Званар, ключар, — слугуе хай пры ім.

Ён мусіць жыць — гэты званар сумлення,
Каб памяталі нават чужакі,
Якім было магутным пакаленне
На скрыжаванні векавой мяжы,

Калі імперскай велічы штандары
Змяталі рэвалюцыі валы...
Калі між нас былі свае ікары,
І донкіхоты мужныя былі.

Асвечвалі харугвы і іконы,
Вялі на бітву вояў маладых...
Хай будзе міг павек багаславёны,
Што аб'яднаў і мёртвых, і жывых.

А далей, далей... Веліч, грошы, славу
І той, і сёй займеў як прывілей...
І рухнулі нябёсы над дзяржавай,
Хтось падмяніў і кубак, і алей.

Калі пагаслі светачы надзеі,
Аслеплі душы, страціўшы святло;
Храм Веры зваявалі ліхадзеі,
Але Хрыста ў бажніцы не было.

Надзея Кір'ян

* * *

Я штосьзабыла, я забыла штось...
А што? А што? Сама сябе пытаю.
Мае сляды змывае шэры дождж,
Абрысы іх травою зарастаюць.

Прыгадваю я «штось» не дзень,
ні два, ні тры...
Мае і не мае гады бягуць за мною.
Стаю я на гары, як на мяжы,
Як на мяжы між летам і зімою.

Ўва мне бунтуе бура галасоў,
Яны галосяць так даўно і доўга,
Быць можа з чынгісханаўскіх часоў,
А можа, нат з часоў княгіні Вольгі.

Усё было. Барвова у ваччу...
І зноў крывёю закіпае неба.
І я крычу. Так голасна крычу:
«Крыві не трэба. Больш крыві не трэба!»

Ізноў крычу: «О, Госпадзі, не руш,
Не руш травы і неба залатога!»
Я вершам адмалюся... І памру,
Не вымаліўшы ў Госпада нічога.

Дык супакойся, сэрца. Замаўчы!
Бясконца прыніжацца не хачу я.
Сярод вятроў у полі ты крычыш.
Ды хто пачуе? Хто цябе пачуе...

Алег Арач

* * *

Не магілы у стэпе —
запарожцы на чайках плывуць.
Сівамройлівы сум...
Стырнавы невясёлы...
З паняволі вяртаюцца?
Са смяротнага бою, лятуць.
Ці на хвалях вякоў пакрышыліся вёслы,
што, не маючы вёсел,
не маючы вёсел,
ды не маючы вёсел,
мячамі грабуць.

Мора дыбіць валы, —
табуны скакуноў наравістых,
і на новую хвалю
ўздымае...ўздыма...
А сябрына грабе,
рассякаючы хвалі са свістам,
і не знае сябрына,
што Сечы даўно ўжо няма...

З янычарскіх часоў
і да суднага роднага краю,

па Чумацкім Шляху
і па сонцы шукаючы шлях,
супраць ветру грабуць —
і грабуць,
і грабуць,
і не знаюць,
што даўно не на Сечу,
а ў вечнасць плывуць.

Наталка Белацарковец

* * *
І жоўты клён, і камень у іржы,
І пот іржы, і кроў травы зялёнай —
Усё гэта жывая неспатольнасць,
Як кайданы спрадвечныя душы.

Любі той камень — год яму мільён.
Любі той клён у далечы двухкрокай.
Любі той дождж — ён круглы, нібы вока.
Любі той верш — яго складаў Гійём.

Ты адчуваеш цэласнасць жыцця?
З'яднаныя ў ім слова і прырода,
І дождж... І слёз хаўтурных прахалода.
...Ёсць толькі рэха ад сэрцабіцця.

Васіль Асадчы

* * *
ПА ГРУДЗІ Ў СНЯГАХ МАЯ МАЦІ:
Ёй венікі трэба вязаць, і
Якая б ні ліпла халера,
У маці ў руках — сякера.
Мароз прабірае да слёз.
А снег аж сячэ наўскос.
А снег, нібы соль — сячэ...
Вязанку з худых плячэй
Скідае ў сумёт пры хаце.
ПА ГРУДЗІ Ў СНЯГАХ МАЯ МАЦІ.
У полі, дзе вецер свішча,
Як сонца, гарыць кастрышча,
Грываcты шалёны конь.
А цень усяго з далонь
Кладзецца на поле здзекліва,
І некаму, проста некаму
Папpавіць сатлелы кнот,
Дубцоў падраўняць разброд,
Пракласці да гаю след,
Паставіць у печ абед,
І лёд саскабліць з рукі...
...Гайдаюцца ў такт крукі
На соснах — што ў небе спяць.
ПА ГРУДЗІ Ў СНЯГАХ МАЯ МАЦІ.

Іван Малковіч

Музыка, што пайшла

Калі яна плялася ў косы —
чаму ты, скрыпка, знікла з воч?
І музыку пусціла босай
у спеўна-зваблівую ноч.

Ох, смыча, хіба ты не бачыў? —
на скронях снег, на сэрцы дождж, —
як музыка пайшла жабрачкай
у спеўна-зваблівую ноч?..

Вазьму з сабой зямлі акраец,
пайду ў сусвет сабе на страх, —
хай толькі вецер завывае
ў маіх расхрыстаных слядах...

Матуля, тата, як спытаюць,
куды ваш сын падаўся з воч —
скажыце: музыку шукае,
што босая пайшла у ноч.

Раман Скіба

Дараванне Каіна

Гырчаць аўчаркі, а дзень ідзе.
Няма ад казусаў запарукі —
Два лейтэнанты НКВД
Такому ж трэцяму круцяць рукі.
Сігнал трывогі на ўсе пасты.
Дратоў напругу здымае вецер.
«Сто сорак трэцяга — адпусціў...
Не вінаваты — Сто сорак трэці!»
Без кайданкоў прывялі у штаб.
Паўстала сонца — фінальным фонам.
У «Беламор» забівае драп
Цвярозавокі маёр Сафонаў:
На кашаль сыдзе — не ўцягне дым
І сфармулюе пытанне матам.
А той разгублена: «Я пры чым,
Хіба ж я сторaж роднаму брату?..»

Аляксандр Яравы

* * *

...Шчэ пажывем у скрадзенай Айчыне.
Бо край — не наш. І грэх на ім — не наш.
Шчэ пасмакуем на вар'яцкай трызне
Віно бязвер'я з харалужных чаш.
Шчэ пажывем. Шчэ трохі паўміраем.
І так мінаем.
Цені нашых крыл
Прыкмеціць хто над звар'яцелым краем?
Бязвокі змрок. І неба зіхаціць
Не нам, не нам.
І болем непадкупным
Мы ўмерзнуць мусім у прадонны глей,
Каб даў Гасподзь не нам —
дык хоць наступным
Знайсці ў сабе украдзеных сябе.
Мы паслізнуліся на выстылым карнізе,
Не даваршыўшы дум... На строме сноў.
Бо час — не наш.
Таму на ўласнай трызне
Мы п'ем віно з уласных чарапоў...

Віктар Баранаў

* * *

А як бы вам, цётка, з калгаса «Наказ Ільіча»
заміж гектара бураковага плана —
ды засень густую ад пальмавых шат
на пляжным беразе цёплага акіяна;
ды шэзлонг (вы й слова такога не чулі), ды
купальнік-бікіні заміж плісавай «лабуды»;
а косы каб вашы зрудзелі ад марской вады...
Што было б тады?

І каб не вы да поўначы таўкліся ў двары
(звары, паднясі, прыбяры,
дагадзі ўсім паспець...),
і каб рана-раненька, на досвітку, на зары
усмешлівы негр вам каву падаў у пасцель
і чытаў з газет, пакуль вы кавуеце ў смак,
як паром затануў, як у полі загніў бурак.
Ну, а вы б смуткавалі з чужой бяды.
Што было б тады?

А ўвечары, пасля адведзін сталіцы,
накупіўшы ўсяго для мужа, сябе і малечы,
Вы не ўпалі б зняможана у падушку ніцма,
А прыйшлі б адпачыць на мой паэтычны вечар.

Вы сядзелі б у зале і думалі: Не,
Ніхто так не піша, як Байран або Манэ...»
Вы ўяўляеце, цётка, што было б тады?
Цётка, цётка! А якія ж вашы гады...

Валадзімір Кузьміч

Палуботкаўскі крыж

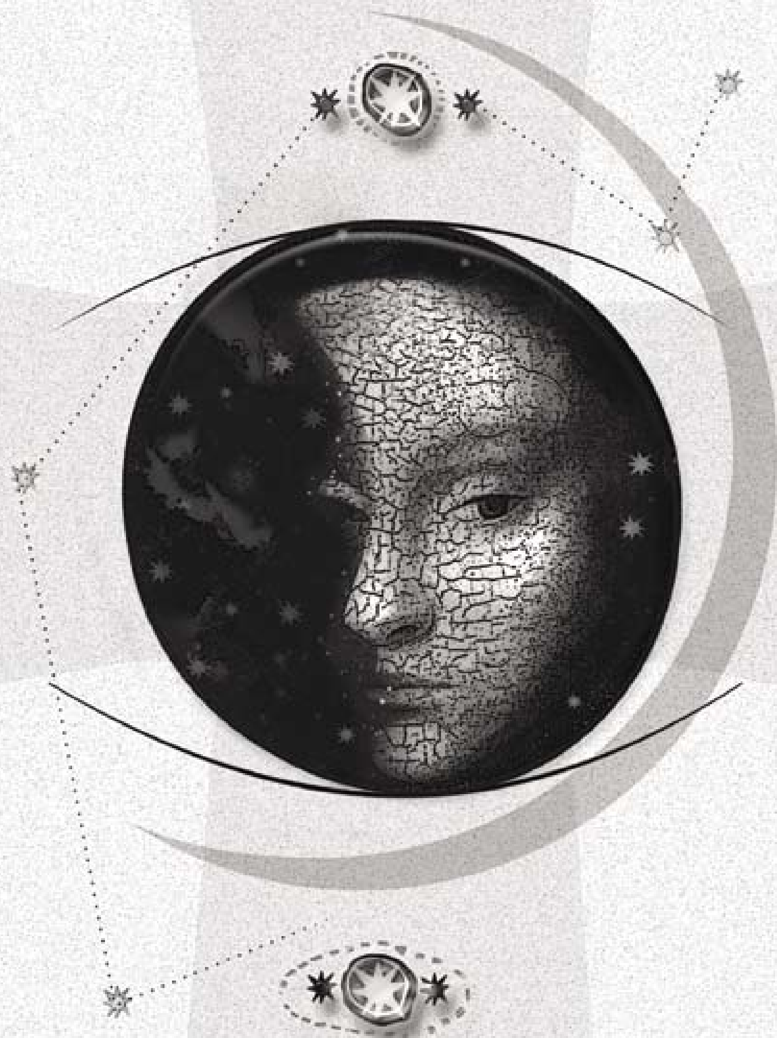
Калі гетман Палуботак збіраўся
да Пятра І па вольнасці,
майстрыхі з розных сёл вышывалі яму
кашулю, перадаючы з рук у рукі.

Вышывала Украіна кашулю...
Слязамі адбяліла палатно,
высушыла цёплымі рукамі
ды й напісала долю
сумна-крывавую
крыжыкамі журбы.
І кожная майстрыха
свой боль вылівала,
і кожная вёска
у тую кашулю ўкладала
жарынку надзеі...
Навошта ж чорным
абшылі узор тонкі?
Наўрочылі долю чорную і няволю,
бо ў цара для гетманаў
свая святліца —
халодная вязніца.

Гай-гай, Палуботка,
хіба ты не знаў?
Ці ж быў такі цар,
каб не нішчыў Украіну,
ці ж ёсць такі крук,
што не выклюе вочы,
ці ж прыдбаць можна
жаданую волю,
не біўшыся з ворагам
да згубы.
Колькі ж трэба зведаць
суседскай здрады,
колькі злога прымусу,
колькі крыві праліць,
колькі верыць можна
у добрага ката
і спадзявацца на божы перст?
Ой, гетмане, гетмане,
душа твая чыстая,
ды ці выпрасіш волю,
ці выплачаш долю,
ці расчуліш сэрца,
што верыць не ўмее?
Вышывала Украіна кашулю,
заміж таго, каб выкаваць меч!

БОЙ
З САБОЙ

...Пакуль будзе шлях мой віцца
і сэрца званіць аб рэбры,
я буду табе маліцца,
Паэзія, — келіх неба...

На Каляды

То аслеплы ад зайздрасці Каін,
то Іуда, то Понцій Пілат
да мяне ува сне падступаюць
напярэдадні светлых Каляд.

Не забіў, не судзіў і не здрадзіў
і ні дня не пражыў без Хрыста...
Дык за што мне такое праклянцце?
— За жыццё, — адказаў Сатана.

«За жыццё» — запяклося крывёю
і цвікамі прайшло скрозь душу...

«За жыццё і за вечнасць са Мною»... —
перад тым як прачнуцца, пачуў.

След

Не ў Евангеллі,
а у гліне
віфліемскай
згубіла след
небаверная Еўфрасіння...

Бог заўважыў
яго
і з гліны
той спачатку
зляпіў цагліну,
а пасля —
беларускі свет.

Памаліся...

Ахвярую Веры Мікута

Я званю у званы да зморы,
каб адчуць, ці жывая Вера,
каб пачуць, як з царкоўных хораў
льецца чысты матыў «Венеры».

Бо не могуць спяваць фальшыва
душы тых, хто слугуе Богу,
хто, не бачыўшы шлях вачыма,
узышоў на сваю Галгофу.

Хто не ў Ноеў каўчэг паверыў,
а даверыў свой лёс Страціму...
Памаліся за ўсіх нас, Вера,
бо не помнім — куды ляцім мы.

Пацалунак Іуды

Дух Гасподні лунаў над светам,
цела ела цвікоў іржа,
а ўжо ён, пацалунак гэты,
споўз, як смоўж, на зямлю з крыжа.

Камнем кануць народы ў Лету,
час застанецца без замкоў...
Толькі ён, пацалунак гэты,
пераможа арду вякоў.

Ноч агорне крылом планету,
Госпад вернецца, каб судзіць...
Ну, а ён, пацалунак гэты,
будзе ў цемры Яму свяціць.

Пілат

— Божа, твой шлях пакутны
лёс мой заліў крывёю...
— Ойча, ты і распнуты
быў не пачуты мною.

Бой з сабой

І гарачы сінайскі вецер,
і грыфоны — сляпой ардой —
мелі, Госпад, цябе наўвеце,
калі ты распачнеш свой бой.

І жанчыны — у чорным зрэб'і,
і аракулаў гулкі рой
мелі, Госпад, цябе наўвеце,
калі ты распачнеш свой бой.

І апосталы — твае дзеці,
і Анёл з залатой трубой
мелі, Госпад, цябе наўвеце,
калі ты распачнеш свой бой.

Але кожны з іх, чуеш, кожны
сніў трыумф пераможны твой.
І ніхто й не падумаў, Божа,
што ты бой распачнеш з сабой.

Вошы,
або маналог Анатоля Сыса

Магіла — чорныя вошы...
Анатоль Сыс

Вошы — вечнасці вершадзеці,
вы Пегасу, каб зор дастаў,
грывы рыфмамі запляцеце,
я не змог, бо я верш пісаў.

Для Радзімы, для маці, для любай
і для сына, якога сніў...
Вошы, Бог вас паслаў на згубу,
так любіў, што рашыў згубіць.

Забяру вас з сабой у магілу,
твар не буду знарок галіць...
Вы прашылі душу, як шыла,
хоць на дзірках душа — баліць.

Ой, баліць нат пад небастоллю,
не таму, што няма з кім піць,
а таму, што без Сыса Толі —
з кім Паэзія будзе жыць?

Вошы выелі дні і ночы...
Пачакайце крыху, прашу, —
покуль, гледзячы д'яблу ў вочы,
Богу ў рукі аддам душу.

Каін

Між грахом і віной блукаеш,
след дыміцца твой ад крыві,
пакаяннем праклятЫ Каін,
акаянны анёл Любві.

Ноева зямля

Не абцяжарвай
новым зместам
сэнс
не-
пражытага жыцця
нават тады,
калі не з цеста,
а з вера-
ломнага інцэсту —
і хлеб,
і Ноева зямля…

Чарада

Маці мая Марыя,
бацька, бабуля, дзед
мне падарылі крылы,
мне падарылі свет.

Радваліся, журбелі,
мелі на лёс спадзеў.
Болей за ўсё хацелі,
каб на стале быў хлеб...

Шчасця не шмат займелі,
болей займелі бед,
але заўжды хацелі
трапіць у боскі след.

Маці мая Марыя,
бацька, бабуля, дзед
мне падарылі крылы,
каб я ляцеў наўслед...

Не позна

Ніколі нічога
не позна рабіць —
жанчыну кахаць
і Радзіму любіць.

Залатая мая

На ускраіне небакраю
не карай мяне нематой...
Залатая мая, святая,
ля самоты маёй пастой.

Аддаю табе ўсё, што маю,
нават тое, што іншым даў...
Залатая мая, святая,
я нікога так не кахаў.

Прыгубіўшы слязу адчаю,
без цябе мне куды ляцець?..
Залатая мая, святая, —
залацей за жыццё і смерць!

Марыя Магдалена

Хто прымусіў устаць з каленяў,
хто цябе ад грахоў збярог?
Хто імя тваё, Магдалена,
прыгубіў, як прычасце?
— Бог!

Хто душу захаваў ад тлену
Хто з табой, як з сястрою, лёг?
Хто паклаў у пустую жмену
не дзінар, а надзею?
— Бог!

Хто слязу залатую з веяў
у бурштын пераплавіць змог?
Хто раз'юшаных фарысеяў
супакоіў, як блох?
— Бог!

Хто крывёю свой шлях меціў?
Хто прыпаў да біблейскіх ног?
Хто табе прашаптаў, як вецер,
Алілуя, Марыя?
— Бог!

Малітва

Пакуль мне ўначы не спіцца,
пакуль мяне вабіць неба,
я буду табе маліцца,
Паэзія — луста хлеба.

Дакуль будзе Госпад сніцца,
нібыта Іуду срэбра,
я буду табе маліцца,
Паэзія — вена вербы.

Пакуль будзе шлях мой віцца
і сэрца званіць аб рэбры,
я буду табе маліцца,
Паэзія, — келіх неба.

О, Вільня!

«О, Літва...», нібы малітву,—
шапчу сабе ўсю дарогу...
Сягоння — спатканне з Вільняй,
а значыць — спатканне з Богам...

Праходжу пад Вострай Брамай
і чую, як цяжка б'ецца
у лёхах старога храма
тваё залатое сэрца.

Каб вызваліць нас ад здрады,
Максім тут прысніў Пагоню.
Сто год як лятуць атрады
насустрач Крывіцкай волі...

Тут кожны камень — быліна.
Тут кожны уздых — аб страце...
Тут сэрца сваё пакінуў
грэць сын у далонях маці...

А я тут душу пакінуў
у звонкай цішы вакзала...
«О, Вільня — мая магіла...»—
сказаць не паспеў Купала.

Вяртанне

Л. Дранько-Майсюку і Ул. Някляеву

Па дарозе з Вільні на Менск,
наліваючы ў чаркі крупнік,
я ўявіў, як у вусны рэк,
нібы ў сурмы паэты трубяць.

Па дарозе з Вільні на Менск,
па шляху з варагаў у грэкі
адбіваўся жмудзінскі лес,
нібы лёс у крывіцкіх рэках.

Па дарозе з Вільні дамоў
нас было такіх толькі трое,
тых, хто мёдам разбавіў кроў,
і здалася без бою Троя...

Па шляху, што аслеп ад слёз,
нас было такіх крыху болей,
хто журбу кантрабандай вёз
па аднятай у нас Пагоні.

Па дарозе з Вільні на Менск
мы апокрыф жыцця тварылі,

што святое паблізу спрэс,
як ад Бога любоў Марыі...

Па дарозе з Вільні дамоў
мы успомнілі Гедыміна,
і у жылах шалёна кроў
закіпела і задыміла...

Не было на зямлі радней
за начнога таго хаўруса.
Мы пілі, і зялёны Змей
спакушаў нас у Беларусы!..

Ной

Збігневу Гордзею

Сорак раз пасылаў сякеру
у сваты да сырых камлёў
і каўчэг будаваў свой з веры,
што ўратуе жыццё Любоў.

Давяраўся, як брату, зверу,
з птушкай раіўся, як з сястрой,
і каўчэг будаваў свой з веры
у Госпадняе слова Ной.

Моўчкі зносіў людскія кпіны:
— Дзе ты плаваць сабраўся, Ной?
І ў каўчэг запрашаў расліны,
як паломнікаў, на пастой.

Перамогшы ў вайне з Патопам,
здзейсніў Госпадаў запавет…
І — ужо не з нуля, а з Ноя
нарадзіўся нанова свет!

Бесядзь і Сож

Алесю Усеню

Закахаўся у Бесядзь Сож,
а прызнацца не мае сілы…
І праліўся біблейскі дождж
ад Грамыкаў і да Свяцілавіч…

І вясёлка ўзышла, як німб,
над евангельскім тым каханнем.
Сож каралямі срэбных рыб
Бесядзь вабіў, пяшчоціў хваляй…

Не праслаўшы сватоў-плытоў,
цалаваў яе ў вусце гэтак,
нібы прагнуў з сырых камлёў
запаліць у нябёсах ветах…

І спатоліўся, бо здалеў
выпіць шчасце яе да дна…
І ад часу таго, як спеў,
Бесядзь льецца ў прасцяг адна.

На Палессе — услед за песняй...

Леаніду Дранько-Майсюку

Падмывае Гарынь-рака
мае сны, дзе начуе Песня...
Асядлаю вала-быка,
хай звязе мяне на Палессе.

Толькі там Беларусь жыве.
Як пачую: — Було нам ліхо...
Каня селіцца не ў траве,
а ў душы і спявае ціха

Пра Гарынь, што плыты вядзе
па чумацкім шляху-юдолі.
Слёзка з вочка ў душу ўпадзе,
сэрца жалем маё спатоліць...

Не раскрыліць мне болей чуб
мама Люба ў дзвярах ля печы.
І Васіль не паваліць дуб —
татаў човен адплыў у вечнасць...

Як адплыў учарашні дзень
за туманам шукаць Дуная...

На слязіне — святой вадзе —
каня моліцца — рай вяртае...

Бо не знойдзеш такіх нідзе
ні людзей, ні дубоў пахілых...
Цёмнай ноччу і ў ясны дзень
Беларусь — мой святы каўчэг —
ад калыскі і да магілы.

Бог і блог

Калісь размаўлялі з Богам —
шукалі ў сабе душу,
а сёння гаворым з блогам,
вяршым інтэрнэт-імшу.

Ну што тут, маўляў, такога,
калі віртуальны Бог
у імя ўсяго святога
царкву памяняў на блог.

Цяпер у кватэры кожнай
кампутар заміж бажніц,
дзе Богу маліцца можна
ці блогу — да зараніц...

Не молімся — нішчым Слова,
паклаўшы далонь на мыш...
Хоць шэпча душа: «Game over»,
ды Бог не ідзе на крыж...

Ван Гог

Лякарня страшней астрога.
Тут кожны медбрат — Пілат.
Парыж палюбіў Ван Гога
за тое, што ён — вар'ят...

Калі з гільяціннай скрухай
глядзіць на цябе мальберт,
патрэбна адрэзаць вуха,
каб выйшаў аўтапартрэт...

Ды нат калі д'ябал з рога
лье ў горла штоноч абсент,
Вам Бога заміж Ван Гога
усё ж не прадаў Вінсент!..

Няблізка

Сярод нябёсаў
на пару з Богам,
як два п'янтосы,
мы п'ем трывогу.

Бо з Таганрога
да тога Мінска
і ў пары з Богам
ляцець няблізка.

Іранічнае

Убіўшыся ў куст акацый,
адчуў сябе крышку Богам
і ў думках пачаў збірацца —
падперці крыжом Галгофу...

Ды ўспомніў, што куст акацый, —
далёка не Лёс цярновы.
Як мудра сказаў Гарацый:
«Паэзія — гандаль словам...»

Экспромт

Вясна.
А ў полі сасна.
Сакавік на двварэ.
Ніхто не гарэ...

А ў полі сасна —
зеляней, чым вясна.

А калі вясну памяняць на сасну?

Сасна.
А ў полі вясна.
Сакавік на дварэ.
Ніхто не гарэ...
А ў полі вясна —
зеляней, чым сасна.

Дык ніхто ж не гарэ!
Азіміна прэ!

Дома

Трэба дома бываць часцей...
Рыгор Барадулін

На самоце ў бацькоўскай хаце
усю ноч не магу заснуць,
то згадаю, як ткала маці,
то бабуляў, што жыта жнуць...

То ў пацёмках масніца рыпне —
гэта бацька прыйшоў дамоў...
Між нямкоўцаў такі адзін быў,
браў гармонік — спявала кроў!

Бо казалі ж, што хлопец Грыцаў
на «інструманце» граць мастак...
У вайну той «інструмант» фрыцы
падарылі за проста так.

Бацька-бацька, чаму ж ты здрадзіў
усяму, што ад Бога меў,
і гармонік, і сына й маці
ашчасліваць не захацеў?..

У калысцы дзяцінства — хаце —
ой, як трэба бываць часцей...
Тут нябожчыкі бацька й маці
скрозь чакаюць душу з гасцей...

Было...

Калісь глядзеў на сонца я...
Максім Багдановіч

Ты ўся сатканая з лілей,
ты ўся сатканая з туману...
Віно з вадой змяшаў Арфей,
а я віну змяшаў з падманам...

А я насмеліўся сказаць
і паўтараць, як псальм, бясконца:
— Гасподзь жанчын такіх стварацЬ
павінны быў з праменняў сонца...

Бо ты і ёсць само святло,
што асляпляе і чаруе...
Хай нехта скажа мне: — Было...
Было... Аслеп... Гасподзь даруе.

Грэх

Ніколі душа не стоміцца
вяртацца ў Эдэмскі сад...
Да гэткіх жанчын становяцца
паэты па рыфму ў рад.

Пад пільным паглядам Пушкіна,
адвёўшы дуэльны гнеў,
Вы словы цымбальна гушкалі —
пяшчотай Эдэм звінеў.

А грудзі — спакусы птушкі,
забыўшы пра ятаган,
такія калісь прыручваў
да стэпу татарскі хан...

Хоць з вуснамі вусны позняцца
спаткацца хаця б наспех,
а ўжо паўтарыцца просіцца
нанова біблейскі грэх.

Месяц

Апускаю руку ў Бесядзь,
каб дастаць для цябе месяц...

Гуслі

Вусны твае —
гуслі мае...

Жабракі

Мы жывем у міфічнай краіне,
што існуе ў завоблачным сне.
Беларусь жа сапраўдная гіне,
хоць ахрыпні ад крыку: «Жыве!».

Бо ніхто таго крыку не чуе.
Нават Бог, як Бетховен, глухі...
Не жывем, а свой лёс жабруем,
як жабруюць душу грахі...

Над магілай Анатоля Сыса

Не трэба над магілай прамаўляць.
Хай кветкі й свечкі моляцца у скрусе.
Тут спіць Паэт, яго нам не падняць...
Зайшло за хмары сонца Беларусі.

Дар

Плуг — аратаму, каб араў.
А паэту Гасподзь даў крылы,
каб над пожняй жыцця лятаў —
не баяўся дрыгвы-магілы.

Нож — Вараву, каб рабаваў.
А паэту — пяро жар-птушкі,
каб, як Лорка, ім напісаў:
— Мама, вышый мяне на падушцы...

Грошы — дурню, каб бедным стаў.
А паэту Гасподзь даў Слова,
каб Галгофу жыцця спазнаў,
а сканаўшы, пачаў нанова...

Змест

II. Дараванне Каіна

Літаратурна-мастацкае выданне

Кнігарня пісьменніка
Выпуск 33

Акулін Эдуард Аляксандравіч

Малітва воч

Вершы, пераклады

Рэдактар Л. Дранько-Майсюк
Вёрстка М. Пятровіч
Карэктар Н. Карнеенка

Падпісана да друку 21.11.2012. Фармат 70x90 $^{1}/_{32}$.
Папера афсетная. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 8.0. Улік.-выд. арк.2,2.
Наклад 500 асобнікаў. Замова 2040.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Медысонт».
ЛВ № 02330/413 ад 09.07.2009.
ЛП № 02330/0552782 ад 01.10.2010.
Вул. Ціміразева, 9, 220004, Мінск.